

Mammudagur úrslit av ameríkanska borgarakrígnum

Anna Jarvis setti á stovn mammudagin til heiðurs fyri mammu sína, Ann Reeves Jarvis, ið hjálpti særdum hermonnum í amerikanska borgarakrígnum

STEINAR PATURSSON

Hóast mammudagur sum so er eitt nútíðar fyrbrigdi, so hevur tað at hátíðarhalda mammur - serliga móðurskap - røtur heilt aftur í fornöld.

Í fornaldargrikkalandi vóru trúarbólkar til móðurgudinduna Cybele, og Cybele varð seinni eisini hátíðarhildin millum rómverjar. Í mars mánaði høvdu rómverjar eina viku, Hilaria, frá hálvum mars og eina viku fram, ið varð sett av til at hátíðarhalda Cybele.

Seinni er hátíðarhaldið fyri móðurskapi knýtt at øðrum átrúnaðum, og millum annað fleiri katólsk lond hátíðarhalda mammudag sum hátíð Mariu moy.

Amerikanskan uppruna

Tað er kortini serliga amerikanska hátíðin, ið hevur sett sín dám á mammudagin, soleiðis sum vit kenna hann.

Tað var Anna Jarvis, sum fyrst í 20. øld fekk staðfest mammudagin sum hátíðardag. Mamma Onnu Jarvis, Ann Reeves Jarvis, andaðist í 1905, og hon hevði verið iðin friðaraktivistur, ið tók sær av løstaðum

hermonnum á báðum mótum í amerikanska borgarakrígnum. Anna Jarvis helt, at lívs-virkið hjá mammuni var umráðandi og segði nóg um tað at vera mamma. Tí fór hon í 1905 undir at føra lobbyvirksemi fyri,

Ann Reeves Jarvis

at amerikanska kongressin skuldi staðfesta, at mammudagur var amerikansk høgtíð.

Sjálv skipaði Anna Jarvis fyri fyrsta mammudegnum í 1908 til heiðurs fyri Ann Reeves Jarvis.

Fyrstu tíðina gekk striltið at sannføra kongressina um nýggja hátíðardagin, men arbeiðið hjá Onnu Jarvis førði við sær, at longu í 1911 høvdu allir amerikansku statirnir tikið dagin til sín, og í 1914 kunn-gjörði Woodrow Wilson, forseti, at annar sunnudagur í mei mánaða var tjóðardagur til heiðurs fyri amerikanskum mammum.

Anna Jarvis ætlaði upprunaliga, at mammudagur skuldi vera ein dagur um kenslur og hugsan. Tað fall henni tí fyri bróstið, at longu í 1920'unum var mammu-dagur í ávísan mun vorðin handilsvøra, og prentað kort og blómur vórðu seld á mammudegnum fyri peningaligan vinning.

Virðingin fyri mammum skuldi vísast við handskrivaðum kortum, metti Anna Jarvis, ið gjördist so ørg um vinnuligu kósina, ið mammudagurin hevði fingið, at hon endaði við at boykotta mammudagin og hótti við at leggja sak móti teimum, ið førdu vinnuligt virksemi við mammudegnum.

Til Danmarkar við fyrra krígunum

Tað gingu nøkur ár, áðrenn mammudagur fann vegin fram til Danmarkar. Christian Svenningsen var í 1911 fluttur til USA, har hann eisini seinni tók lut í fyrra heims-bardaga sum amerikanskur hermaður.

Tá hevði mammudagurin fingið stóra undirtøku millum hernaðarfelagsskapir av ymsum slag, og undir krígunum vórðu amerikanskir hermenn eggjaðir til at senda mammum sínum bræv á mammudegnum.

Líkt er eisini til, at hermenninir tóku væl ímóti uppskotinum. Ein hermaður, Arthur Wolff, er endurgivin í Time Magazine fyri at skriva soleiðis til mammu sína 12. mei í 1918 úr Calais í Fraklandi: "Dagurin í dag er mammudagur, og allir amerikanskir hermenn senda í dag bræv heim."

Svenningsen helt, at hugskotið við mammudegnum var eitt frálíkt hugskot, og afturkomin til Danmarkar eftir krígsløk setti hann á stovn mammudagin saman við felagsskapinum "De Allieredes Danske Vaabenfæller", sum hann varð vorðin partur av.

Fyrsti mammudagurin í Danmark varð hildin 12. mei í 1929 til eina blómufram-sýning í Forum, og fyriskipararnir høvdu frammanundan hongt 1.100 mammudags-plakatir upp í Keypmannahavn.

Í Norra var mammudagurin komin nøkur ár frammanundan. Fyrsti mammudagur varð hildin í Norra í 1919, og tað var ein kristin lærarinda, ið hevði virkað fyri, at mammudagurin fekk innivist millum norð-menn. Kortini varð dagurin ásettur at vera í februar, soleiðis at hann ikki órógvandi norska tjóðardagin, sum er 17. mei.

Mammudagur í dag

Nú 100 ár seinni kann ikki sigast annað enn, at Jarvis tapti dystin móti handilsvinnuni. Blómuhandlar og onnur handilsvinna hevur góðar dagar, tá mammudagurin er í nánd. Men samstundis livir eisini mammu-dagurin í øllum góðum, og tað munnu vera fá, ið ikki skeinkja mammu sínari ein tanka á mammudegnum.